

SOSYAL DİYALOG İLE KARIYER 4.0 PROJESİ

POLİTİKA BELGESİ

2022

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

ANKARA
SOSYAL BİLİMLER
ÜNİVERSİTESİ

İÇİNDEKİLER

1. Türkiye'deki Genç İşsizlik

2. Öğrencilerin Önerileri

3. Proje Tanıtım Metni

ESNAF VE SANATKARLAR DERNEĞİ

ANKARA/TÜRKİYE

ERASMUS+ 2020-3-TR01-KA347-096742

2022

"Erasmus+ Programı kapsamında Avrupa Komisyonu tarafından desteklenmektedir. Burada yer alan içerik yazarın görüşlerini yansıtmaktadır ve bu görüşlerden Avrupa Komisyonu ve Türkiye Ulusal Ajansı sorumlu tutulamaz."

TÜRKİYE' DEKİ GENÇ İŞSİZLİK

Türkiye İstatistik Kurumunun yapmış olduğu işsizlik tanımına göre; "Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan tüm kişiler işsiz nüfusa dâhildirler" denilmektedir . ILO'nun (Uluslararası Çalışma Örgütü) tanımına göre ise genç işsiz; 16-25 yaş arası nüfus içerisinde, çalışmak istediği ve iş aradığı halde referans haftasında işsiz olan ve 15 gün içerisinde iş başı yapabilecek bireylere denilmektedir . 16-25 yaş arası bireylerin hayatlarının en verimli-dinamik dönemlerinde işsizliğe maruz kalmaları hem sosyal hem de ekonomik açıdan ciddi sorunlara yol açmaktadır . Bu sorunların önlenmesi, genç işsizlikle mücadelede uygulanacak politikalar belirlenmeden önce ülkedeki işgücü piyasasının yapısı ve genç işsizliğin boyutları ile nedenleri belirlenmelidir. Türk İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2013 yılı itibarıyla Türkiye'de toplam nüfus 76 milyon 667 bin 864, 15-64 yaş arası çalışma çağındaki nüfus ise 51 milyon 926 bin 356'dır. Ortanca yaş erkeklerde 29,8 iken, kadınlarda 31'dir. Çalışma çağındaki nüfus içerisinde 15-19, 20-24, 25-29 yaş grupları yüzde 12'şerlik bir paya sahiptir ve farklı gençlik politika alanlarının hedef grubunu oluşturan 15-29 yaş grubunun çalışma çağındaki nüfus içindeki oranı yüzde 37'dir. Türkiye'de genç işsizliği 2001 yılına kadar OECD ortalamasına yakın bir oranda gerçekleşmiştir; fakat 2001 krizinden sonra oran OECD ortalamasını aşmıştır. 2016 yılında 15-24 yaş grubunda işsizlik OECD ülkelerinde % 13,0 iken, Türkiye'de % 19,5 olarak gerçekleşmiştir (OECD, 2017). Genç işsizliğin oranları 2005 yılında % 19,3, 2008 yılında % 17,6 ve 2009 yılında % 26,5'tir. Ülkemizde 15- 24 yaş arası genç nüfusta işsizlik oranı 2017 yılı Mart döneminde bir önceki yıla göre 4,4 puanlık artış ile % 21,4 olarak gerçekleşmiştir. (TÜİK, 2017) 2019-2020 yılları içerisinde yaşanan ekonomik hareketlilikler işsizlik oranında artışa sebep olmuş, genç nüfusta işsizlik toplumda gözle görülür bir sorun haline gelmiştir. Türkiye görece genç bir nüfusa sahip olmakla birlikte, genelde 15-24 yaş olarak kabul edilen genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranı en yüksek seviyesine 1980 yılında ulaşmıştır ve o dönemden beri düşüş göstermektedir. TÜİK'in projeksiyonlarına göre genç nüfus oranı düşüş eğilimini sürdürerek 2020 yılında yüzde 15,6'ya, 2050 yılında yüzde 11,7'ye ve 2075 yılında yüzde 10,1'e düşecektir.

• Eğitim Seviyelerinin Genç İşsizlik Oranları Üzerine Etkisi

Türkiye'de genç nüfusun toplam nüfus içindeki payı düşerken, çalışma çağındaki nüfus azalan bir oranda artmaya devam etmektedir. Türkiye hala demografik fırsat penceresinden yararlanma şansına sahip bir ülkedir, ancak bu fırsat penceresinin açık kalacağı süre giderek kısalmaktadır. Ülke ekonomisinin geri kalan sürede bu fırsat penceresini etkin bir şekilde kullanılabilmesini engelleyen ciddi yapısal sorunlar vardır ve bu yapısal sorunların önemli bir bölümü işgücünün nitelikleri ile alakalıdır. Özellikle genç nüfusun eğitim düzeyinin ve tüm eğitim sisteminin niteliğinin yükseltilmesine işaret eden bu yapısal sorunlar, son dönemde

hem orta öğretimde hem de yüksek öğretimde okullaşma ve mezun sayısının artırılmasına yönelik politikalar yoluyla çözülmeye çalışılmıştır. Nüfusun eğitim düzeyi yükseldikçe işsizlik oranları düşme, işgücüne katılma oranları ise yükselme eğilimindedir. Bununla birlikte, eğitim düzeyi yüksek olmasına karşın işsizlik oranları da yüksek olan bazı ülke deneyimleri, eğitimin işsizlikle mücadelede nasıl bir rol üstlendiği sorusunu hala gündemde tutmaktadır. Kamu kurumlarının politikalarının oluşturulmasında gençliğin homojen bir grup olarak ele alındığı, gençliğin istihdamına yönelik politikaların daha çok farklı eğitim/beceri seviyelerine sahip gruplar üzerinden tasarlandığı da görülmektedir. Ekonomik büyümeyle nitelikli işgücü arasında doğrudan ilişki kurulması, eğitim hususunu bireysel refahın yanı sıra ekonominin geneli bakımından da önemli hale getirmektedir. Eğitim durumuna göre işsizlik oranları, OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)'nin eğitim-istihdam ilişkilerini açıklamak için kullanmış olduğu temel göstergelerden biridir. Çeşitli ülke deneyimleri, düşük düzeyde eğitim görmüş olanların yüksek düzeyde eğitim görmüş olanlardan daha yüksek oranda işsiz kaldıklarını göstermektedir. Özellikle, ilk ve ortaöğretim mezunlarının yükseköğretim mezunlarından daha fazla işsiz oldukları gözlenmektedir. Başka bir deyişle, eğitim düzeyinin işsizlik riski konusunda özel bir önem taşıdığı vurgulanmaktadır. Diğer taraftan, eğitim düzeylerine göre ortalama işsizlik oranları arasındaki farkın, genç yaş gruplarında (25-34 yaş) daha fazla olduğu dikkati çekmektedir. Bu olgu, uzun vadede mesleki deneyimin işsizlik riskini azalttığını gösterebilir. Türkiye'de toplam nüfusun eğitim düzeyi düşükken, genç nüfus daha yüksek bir eğitim seviyesine sahiptir. Son yıllarda okullaşma oranında sağlanan ilerlemeler ile birlikte, genç nüfus içerisindeki orta ve yüksek öğrenime devam edenlerin ve mezun olanların sayısı da artış göstermektedir.

- **TABLO 1.Eğitim Durumunun İşsizlik Oranlarına Etkisi**

YILLAR	Okur-yazar değil	Okur-yazar değil	Lise mezunu	Mesleki veya teknik lise	Yüksek öğretim mezunu
2013	4.9	9.3	12.0	10.5	10.3
2014	6.3	9.4	11.9	10.6	10.6
2015	5.3	10.0	12.4	10.2	11.0
2016	5.7	10.2	13.4	11.6	12.0
2017	5.8	9.8	13.3	11.9	12.7
2018	5.8	10.1	13.1	11.4	12.4
2019	9.2	13.2	16.1	15.3	13.7

KAYNAK: TÜİK

Yukardaki tablo ile Türkiye'de 2013-2019 yılları arasında gözlenmiş 7 yıla ilişkin işsizlik oranlarının eğitim durumuna göre dağılımı verilmiştir. Bireyin elde ettiği eğitim, hem ekonomik faaliyetlerin niteliğini hem de işgücüne katılım oranlarını etkileyen bir faktördür. Eğitim düzeyi yükseldikçe işgücüne katılım oranlarının da yükseldiği görülmektedir. Ortalama olarak en yüksek işsizliğin Lise Mezunu olanlarda (13.76), en düşük işsizliğin ise Okur-Yazar olmayanlarda (5.78) görüldüğü gözlemlenmiştir. Bu durumda, eğitim durumunun %95

olasılıkla işsizlik oranları üzerinde istatistiksel olarak önemli bir etkiye sahip olduğu ve en az bir eğitim durumu ortalama işsizlik oranının diğerlerinden farklı olduğu söylenebilmektedir. Uluslararası veriler, farklı deneyimler olmakla birlikte, eğitim düzeyi yükseldikçe işgücüne katılma oranlarının da arttığını göstermektedir. Diğer taraftan, eğitimin işsizlik riskini azaltan bir araç olduğu kabul edilmekle birlikte, özellikle OECD ülkelerindeki yüksek işsizlik oranları, işsizlikle savaşmada eğitimin rolünü tartışma konusu haline getirmektedir. Yine işsizliğin bir kent olgusu olarak gençleri daha fazla tehdit ettiği, gençler arasında da ortaöğretim mezunlarının daha dezavantajlı olduğu gözlenmektedir.

- **Cinsiyet Farkının İşsizlik Oranları Üzerindeki Etkisi**

Her grup için geçerli olan, ancak gençliğin istihdamı açısından özellikle dikkate alınması gereken diğer yapısal sorunlar arasında işgücü arzı ve talebi arasındaki nitelik farkları, kadınların işgücüne katılım oranlarının düşüklüğü, ülke ekonomisinin özellikle katma değeri yüksek sektörlerde işgücü talebini istenilen ölçüde arttırmakta yetersiz kalışı, kırsal ve kentsel işsizlik istihdam sorunlarının farklılaşması, ekonomik faaliyetlerin ülkenin belirli kesimlerinde yoğunlaşması ve bunun kırdan kentlere, özellikle de büyük şehirlere göçü tetiklemesi ve kayıt dışı/enformel istihdamın yüksekliği sayılabilir. Toplumsal cinsiyet temelinde genç nüfusun emek piyasasındaki konumu daha sıklıkla incelenirken, genç nüfus içerisinde daha dezavantajlı bir konumda olan farklı gençlik grupları arasındaki farklılıklar sıklıkla göz ardı edilmektedir. Diğer taraftan, aynı yaş grubundaki gençlerin bölgesel, cinsiyet, cinsel yönelim, etnik/dini aidiyet üzerinden emek piyasasına girişte yaşadıkları farklı sorunlar da sıklıkla dikkatten kaçmaktadır. Türkiye’de kadınların istihdama katılımı, uzun yıllardır kadınların toplumdaki statüsünü fazlasıyla etkileyen sorunlardan biri olmaya devam etmektedir. Kadınların işgücüne katılmasında görülen değişimler toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı işgücü piyasasının işleyişiyle doğrudan ilişkilidir. TÜİK’in yayınladığı 2019 verilerine göre, Türkiye’de erkek nüfus 41 milyon 721 bin 136 kişi olurken, kadın nüfus 41 milyon 433 bin 861 kişi olmuştur. Diğer bir ifadeyle toplam nüfusun %50,2’sini erkekler, %49,8’ini ise kadınlardan oluşturmaktadır. Türkiye’de 62 milyon 525 bin kişi, 15 yaş ve üzerindedir. Bu nüfusun 31 milyon 400 bini kadınlardan, 30 milyon 926 bini erkeklerden oluşmaktadır. TÜİK Haziran 2020 verilerine göre aynı nüfusun işgücünde bulunanların sayısı 30 milyon 632 bin kişi iken, bu sayının 9 milyon 718 binini kadınlar, 20 milyon 914 binini ise erkekler oluşturuyor. Bir başka deyişle işgücüne katılım oranı kadınlar arasında yaklaşık %32 iken erkeklerde bu oran %68,2. 2019 yılına göre de kadınların işgücüne katılım oranı yaklaşık %10 azalmış durumundadır.

-TABLO 2.

HAZİRAN 2020	KADIN	ERKEK	TOPLAM
15 YAŞ VE ÜZERİ NÜFUS	30 MİLYON 96 BİN	31 MİLYON 400 BİN	62 MİLYON 525 BİN
İŞGÜCÜNE SAHİP NÜFUS	9 MİLYON 718 BİN	20 MİLYON 914 BİN	30 MİLYON 632 BİN
İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI	% 32	% 68	% 49
İSTİHDAM ORANI	% 26,3	% 58, 9	% 42, 4

KAYNAK: TÜİK

Cinsiyet eşitsizliğinin işgücüne katılım oranı ile sınırlı kaldığını söylemek pek mümkün değildir. TÜİK'in Haziran 2020 verilerine göre, Türkiye'de erkekler arasında istihdam oranı %58,9 iken kadınlarda aynı oran yalnızca %26,3 olarak gerçekleşmiştir. Yine güncel verilere göre, kadınlar arasındaki işsizlik oranı %14,5 iken erkeklerde bu oran %12,9 olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de de kentsel işsizliğin 15-24 yaş grubunda en üst düzeye (%25.1) ulaştığı gözlenmektedir. Cinsiyetlere göre bakıldığında, yine kentsel kesimde genç işsizliğin, kadınlarda 15-24, erkeklerde ise 12-24 yaş gruplarında yoğunlaştığı, genç kadınlardaki işsizlik oranının erkeklerden yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Bu verilere dayanarak, diğer OECD ülkelerine benzer biçimde Türkiye'nin de genç kadınlar daha yoğun olmak üzere genç işsizliği sorunuyla karşı karşıya bulunduğu söylenebilir.

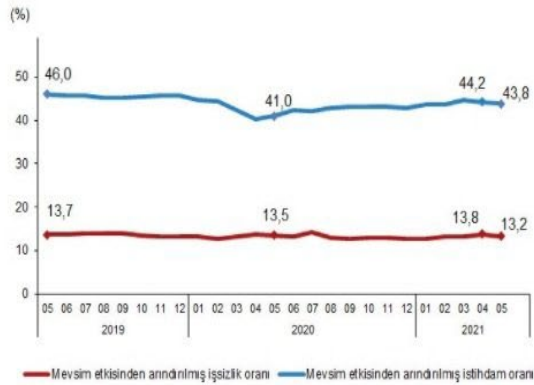
- **Genç İşsizliğe Genel Bakış**

Geçtiğimiz on yıllarda genç işsizlik sorunu özellikle birçok batılı ülkenin bu problemle karşı karşıya kalmaları dolayısıyla dikkat çekmiştir. Bir yandan okulu terk eden gençlerin iş bulmak zorunda olması, bu nedenle iş arama sırasında geçici işsizlikle karşı karşıya olmaları diğer taraftan gençlerin yetişkinlere oranla daha az tecrübeye sahip olmaları gençleri işsizlik karşısında daha savunmasız bırakmaktadır. Gençler eğitim hayatı ve ilk işi bulma arasında geçen dönemde işsizliğe karşı son derece hassastır. Genç işsizliğin oluşması için gereken koşullar ILO tanımı çerçevesinde; 16-25 yaş arasında olmak, referans haftası içerisinde bir işi bulunmamak, aktif olarak iş arıyor olmak ve 15 gün içerisinde iş başı yapabilecek durumda olmak kıstaslarıyla verilmiştir. 2011 yılı itibariyle genel işgücüne katılma oranı % 49.9'dur, bu oran gençlerde ise %39.3; genel istihdam oranı %45 iken gençlerin istihdam oranı %32.1'dir; genel işsizlik oranı %9.8 iken gençlerde işsizlik oranı %18.4'dür. Bu üç önemli göstergeden yola çıkılarak gençlerin göstermiş olduğu temel işgücü verileri ve genel işgücü verileri arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Özellikle genel istihdama katılım oranı 2011-2013 yılları arasında % 43- 45 aralığında dalgalanırken bu göstergenin 15-24 yaş arası nüfusta % 30-32 arasında değiştiği yani gençlerin istihdama katılım oranının yaklaşık % 10 daha düşük

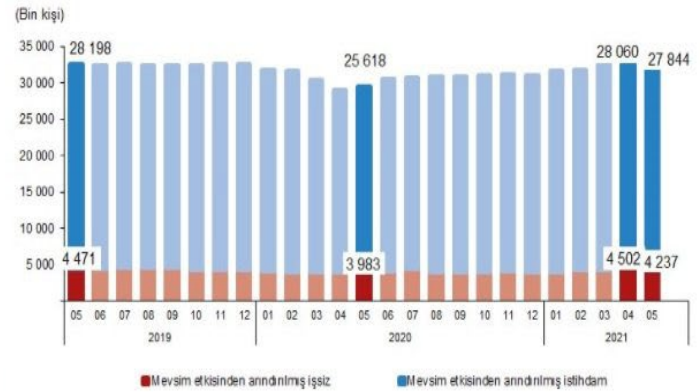
olduğu açıkça görülmektedir. Ayrıca genel işsizlik oranı ve genç işsizlik oranı arasındaki fark yine çarpıcıdır ve konunun önemini gözler önüne serer niteliktedir. Yine aynı yıllar aralığı itibarıyla genel işsizlik oranı 2009 yılındaki %14 haricinde genel olarak %9-11 aralığında değişirken, genç işsizlik oranı 2009 yılında en yüksek seviye olan %25.3 çıkmıştır. Bu itibarla genç işsizliğe ayrıca önem verilmesi lüzumu doğmaktadır.

- **TABLO 3.**

İşsizlik ve istihdam oranı, Mayıs 2019-Mayıs 2021

İşsiz ve istihdamda olanlar, Mayıs 2019-Mayıs 2021

Son dönemlerdeki işsizlik oranları ise yaşanan sosyal, kültürel, ekonomik ve yaşamın neredeyse her alanındaki olaylardan etkilenerek oldukça fazla sayıda artmıştır. Toplumda yaşanan problemler devlet TÜİK, 2021 yılı Mayıs ayı işsizlik verilerine göre, "Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştaki kişilerde resmi işsiz sayısı 2021 yılı Mayıs ayında bir önceki aya göre 265 bin kişi azalarak 4 milyon 237 bin kişi olduğunu açıklamıştır. İşsizlik oranı ise 0,6 puanlık azalış ile yüzde 13,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. İstihdam edilenlerin sayısı 2021 yılı Mayıs ayında bir önceki aya göre 216 bin kişi azalarak 27 milyon 844 bin kişi, istihdam oranı ise 0,4 puanlık azalış ile yüzde 43,8 olmuştur. İşgücü 2021 yılı Mayıs ayında bir önceki aya göre 481 bin kişi azalarak 32 milyon 81 bin kişi, işgücüne katılma oranı ise 0,8 puanlık azalış ile yüzde 50,5 olarak gerçekleşmiştir" açıklamasını yapmıştır.

TABLO 4. Toplamda ve Genç Nüfusta Yıl Ortası Nüfus Projeksiyonları-Türkiye

(bin kişi)	2000	2010	2020	2030	2040	2050
Toplam	67.420	76.505	84.301	90.806	95.060	96.498
15-19	6.645	6.746	6.558	6.451	6.048	6.035
20-24	6.811	6.229	7.061	6.554	6.426	6.246

Kaynak: Namık Ata, Türkiye'de İşgücü Piyasasının Yapısı ve Genç İşsizlik, TİSK Akademi Özel Sayı 2017/1, s.113

Genç işsizliğin ne denli önemli olduğu Tablo 4'de yansıtılan nüfus projeksiyonlarından da görülebilmektedir. Nüfus artış hızının Türkiye'de yıllar itibariyle düşmesine rağmen 21. yy ortalarına doğru çalışma çağındaki nüfusun büyük çoğunluğunun genç nüfusun oluşturacağı gerçeği ile karşı karşıya kalmaktayız. Bu nedenle genç nüfusa yönelik istihdam olanakları oluşturulmalıdır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de gençlerin işgücü piyasasındaki durumlar olumsuz bir seyir izlemektedir. Bu olumsuzluğun yani genç işsizliğin yüksek, gençlerin istihdama katılım oranlarının düşük olmasının bazı sebeplere dayandığı düşünülmektedir. Türkiye'nin demografik yapısı, eğitim politikaları ve işgücü politikaları bu sorunun altındaki temel nedenlerdendir. Ayrıca Türkiye'de sektörel yapı değişimi sebebiyle ortaya çıkan çözülme ve kırsaldan kente yaşanan göç olgusu genç işsizliği arttıran etkenlerdendir. Gençlerin yoğun şekilde işsizliğe maruz kalmasının bir başka sebebi ise; işgücü piyasasındaki yetersizlikler, özellikle de İŞKUR'un yapısal yetersizlikleridir. Bunların yanında Türk eğitim sisteminin piyasa emek talebine cevap verecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Genç işsizliğin en önemli sebeplerinden bir diğeri ise ülkemizde genç nüfusun fazla oluşu, demografik geçiş sürecinin büyük ölçüde tamamlanmış olmasıdır. Genç işsizlik oranlarının yüksekliği genel işsizlik oranlarının yüksekliğinden daha ciddi sosyo-ekonomik sorunlar yaratmaktadır. Genç nüfusun yüksek enerji potansiyeline sahip olması, yaratıcı fikirlere açık, yeniliklere kolay adapte olan yapıları nedeniyle ekonomik kalkınmada öncü rol oynadıkları söylenebilir. Genç işsizlik oranlarının yüksekliği bu avantajlardan mahrum kalmayı beraberinde getirmektedir. Genç nüfus avantajına sahip ülkelerin bu potansiyeli iyi değerlendirmeleri gerekmektedir, çünkü bu süreç ilelebet devamlılık arz etmeyebilir. Söz konusu avantaj potansiyeli 2040 yılına kadar Türkiye'de devam edecektir. 2040 yılından sonra ise nüfus projeksiyonlarında görülmektedir ki demografik fırsat penceresi kapanacaktır.

Emek piyasasında gençlerin özel bir dezavantajlı grup olarak ele alınmaya başlanması ve gençlere yönelik özel politikaların gündeme gelmesi özellikle 2000'lerin ortasından itibaren küresel ölçekte ortaya çıkan genç işsizliği sorununun bir sonucudur. 2015 yılı itibarıyla, dünya nüfusunun 1.8 milyarı 15-29 yaş arası gençlerden oluşmaktadır ve bu nüfusun yaklaşık yüzde 85'i gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde yaşamaktadır. Gençler dünyadaki işsiz nüfusun yaklaşık yüzde 40'ını oluşturmaktadır ve işsiz kalma olasılıkları yetişkinlere kıyasla 4 kat daha fazladır. Gençlerin işsizler arasında dezavantajlı ayrı bir grup olarak kabul edilmesinin temel nedeni, genç işsizliğin kısa ve orta vadedeki sosyal ve ekonomik maliyetlerinin çok daha yüksek olmasıdır. En basit şekliyle genç işsizliği, gençlerin emek piyasasına geç girmelerine ve girdikleri zaman da büyük oranda düşük maaşlı işlerde çalışmaları sonucunu doğurmaktadır. Bu hem gençlerin şimdiki ve ileriki dönemlerdeki gelirlerinde bir düşüş anlamına gelmekte, hem ileride işsiz kalma olasılığını arttırmakta, hem de verimlilik kayıplarına neden olmaktadır. Genç nüfusun yüksek olduğu ülkelerde, yüksek genç işsizliğinin istikrarsızlığa neden olma riski yüksek görülmektedir. Gençler açısından genç işsizliği ve bununla bağlantılı olarak gençlerde görülen yüksek yoksulluk oranı, aileye bağımlılığın artması ve otonomi kaybı anlamına

gelmektedir. Ülkenin geleceğini oluşturan, ülke beşeri sermayesinin temelindeki gençlerin erken yaşlarda karşılaştıkları bu tip güçlükler daha önce de söylendiği gibi bireyin gelir ve ruh sağlığı sorunlarının yanında toplumsal sıkıntıları da beraberinde getirecektir. İşsizlik sebebiyle oluşan gelir kaybı belirli süreler için telafi edilebilmesine rağmen sorunun yol açtığı umutsuzluk, hayal kırıklığı ve korku, yoğun endişe gibi duyguların telafisi ve yol açtığı hasarları düzeltmek mümkün olmamaktadır. Özellikle bu tip sorunlara bireyin erken yaşlarda maruz kalması ise yaşamının ileriki evrelerinde de devam edecek olan davranış bozukluklarına sebep olabilmektedir. Gençlerin işsiz kalmaları toplumdan dışlanmalarına sebep olmaktadır. İşsizlik gençlerin kaygı düzeyini artırmaktadır, yüksek işsizlik oranları iş piyasasına girmeye hazırlanan gençlerin de kaygı yaşamalarına yol açmaktadır. Bu sebeplerin yanında ekonomik kalkınma açısından da genç işsizliğinin önemli sakıncaları bulunmaktadır. Hayatının en üretken ve aktif döneminde üretim sürecine katılmayan gençler milli gelir ve ekonomik kalkınmanın da gereğince hızlı ilerleyememesine neden olmaktadır.

- **Dünyada Ve Türkiye’de İşsizlik Oranları**

Eurostat (Avrupa İstatistik Ofisi) veri tabanından elde edilen verilere göre; 2000-2008 yılları arasında AB’de genç işsizlik oranları % 18,22 seviyelerinde gerçekleşmiştir. 2008 yılından itibaren hızlanarak artan genç işsizlik oranları 2013 yılında % 23,8 seviyesine ulaşarak tarihsel aralığın da zirvesine ulaşmıştır. 2013 yılından itibaren genç işsizlik oranları günümüze kadar düşüş eğilimi göstermiş olsa da %15’ in üzerinde seviyelerde gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, Türkiye ve AB’ de yüksek genç işsizlik oranlarına sahip olma durumu ve bu oranların kalıcı olması dikkat çekicidir. Avrupa Birliğinde işsizlik oranları özellikle 2008 Küresel Ekonomik Krizi ve 2010 yılı Avrupa Birliği Borç Krizlerinin ardından artış eğilimi göstermiştir. Türkiye’de ise genç işsizlik oranları özellikle ulusal ve küresel krizlerin olduğu dönemlerde kalıcı bir şekilde yüksek düzeylerde gerçekleşmiştir.

Küresel düzeyde gençlerin (15-24) işgücüne katılım oranları giderek azalan bir eğilim sergilemektedir. 2020 Mart ayında ILO tarafından yayınlanan Genç İstihdamında Küresel Trendler raporuna göre 1999-2019 yıllarında genç nüfusunun 1 milyardan 1.3 milyara yükselmiş olmasına rağmen, aktif işgücü piyasalarında yer alan gençlerin sayısı 568 milyondan 497 milyona düşmüştür. Dünya genelindeki 126 milyon genç görelî yoksulluk sınırı altında, günlük ortalama 3.2 dolarlık bir gelir elde etmekteyken, 55 milyon genç günlük 2 dolarlık bir gelirle mutlak yoksulluk sınırı altında yaşamaktadır. Milyonlarca genç, iş yaşamında ve özel yaşamında ilerleme için daha az getiri ve sınırlı beklentiler sunan geçici ve gönüllü olmayan yarı-zamanlı ya da gündelik atipik işlerle, belirli süreli sözleşmeler arasında sıkışmış durumdadır. 2018’den bu yana hissedilen ekonomik gerileme istihdam rakamlarında artış eğiliminin gözlemlendiği bir dönemi noktalamakla kalmamış, 700.000 kadar iş kaybına neden olmuştur. Bu tablo bekleneceği üzere en çok gençleri etkilemiş, ne eğitimde ne istihdamda yer alan gençlerin sayısı kısa sürede %21.9’dan (2018) %23.5’e, işsizlik rakamları ise %20.3’ten (2018) %25.4’e (2019) yükselmiştir. COVID-19 salgını ile daha karamsarlaşan bu tablo, ne eğitimde ne istihdam olan

gençlerin sayısını %27.1'e çıkarmıştır. (Kasım, 2020) Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) "Dünyada İstihdam ve Sosyal Görünüm: Eğilimler 2020" raporuna göre, 2019 yılı itibariyle dünya genelinde 15-24 yaş arasındaki 267 milyon genç ne eğitim görmekte, ne de çalışmaktadır. Bu rakamın ise 2023 yılında 280 milyona kadar çıkması beklenmektedir. OECD ve Türkiye için genç işsizlik oranları incelendiğinde, 2017 yılı için OECD'de genç erkek işsizlik oranının %14.2, genç kadın işsizlik oranının %13.4 ve toplam genç işsizlik oranının da %13.8 olduğu görülmektedir. Bu oranlar Türkiye için incelendiğinde ise, genç erkek işsizlik oranının %16.5, genç kadın işsizlik oranının %22.1 ve toplam genç işsizlik oranının da %18.5 olduğu dikkat çekmektedir. Türkiye'deki genel genç işsizlik oranı gerekse de genç kadın-erkek işsizlik oranları OECD ortalamasının üzerindedir. Özellikle genç kadın işsizlik oranı ciddi biçimde yüksek gerçekleşmiştir. Türkiye'nin birçok ülkeye kıyasla en önemli avantajı sahip olduğu genç nüfustur. Ancak bu genç nüfusa yeterince iş yaratılmadığı için 2021 yılında genç işsizlik oranı %25,3 gibi yüksek bir rakama ulaşmıştır. Bunun yanında işgücü niteliği de oldukça önemlidir. Türkiye, en az bir dil bilen, alanında gerçekten donanımlı, iletişim teknolojileriyle yakından ilişkili ve dünyadaki gelişmeleri günü gününe izleyen iyi yetişmiş kaliteli işgücü açığı yaşamaktadır. Bu anlamda birçok işyeri, mesleki eğitim veya yüksek donanım gerektiren açık pozisyonlar için, iş tanımlarına uygun yeterli işgücünü bulamamaktadır. Bunun yanı sıra, Türkiye, eğitilmiş ve dolayısıyla nitelikli işgücü sayısında yaşanan artışa rağmen hala birçok ülkenin gerisinde yer almaktadır.

• **Türkiye'de Son Dönemlerdeki Genç İşsizlik Oranları**

Türkiye'de genç işsizlik oranlarının 2000'li yılların başından itibaren arttığı, 2006 yılında nispi olarak düştüğü, 2009 yılında ise Küresel ekonomik krizin de etkisiyle %22,8 seviyesine gelerek tarihsel aralığın zirvesine ulaştığı net bir şekilde görülmektedir. Fakat 2009 yılından itibaren düşüş eğilimine geçerek 2012 yılında %15,2 seviyesine kadar gerileyebilmiştir. Genç işsizlik oranları 2012 yılından itibaren tekrardan artış eğilimine geçerek 2018 yılında %20,3 seviyelerine ulaşmıştır. 2018 yazından itibaren Türkiye ekonomisinde varlığını hissettiren makroekonomik durgunluk neticesinde ortaya çıkan daralmalar kendini işsizlik rakamlarında da hissettirmiş ve 2019 yılı % 13,7 düzeyinde bir işsizlik ve %25,4 düzeyinde bir genç işsizlik oranıyla tamamlanmıştır.

TÜİK'in son verilerine göre, Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı genç yaşta kişilerde işsiz sayısı 2020 yılında bir önceki yıla göre 408 bin kişi azalarak 4 milyon 61 bin kişi olmuştur. İşsizlik oranı 0,5 puanlık azalış ile yüzde 13,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı ise 0,7 puanlık azalış ile yüzde 15,3 olmuştur. 15-24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta işsizlik oranı bir önceki yıla göre 0,1 puan azalarak yüzde 25,3, istihdam oranı ise 3,9 puan azalarak yüzde 29,2 olmuştur. Aynı dönemde işgücüne katılma oranı 5,3 puanlık azalışla yüzde 39,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. Ne eğitimde ne de istihdamda olanların oranı ise bir önceki yıla göre 2,3 puanlık artışla yüzde 28,3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

- **Genç İşsizliğin Ortaya Çıkış Nedenleri**

Genç işsizliğin oluşumuna etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler mikro ve makro düzeyde incelenebilir. Genç işsizliğine neden olan mikro nedenler arasında; gençlere özgü nitelikler ve eğitilmiş işsizler, gençlerin çalışma eğilimleri, gençlerin piyasaya ilk kez giriş yapıyor olmaları ve etnik köken ve engellilik sayılabilir. Makro düzeyde ise; toplam talep yetersizliği, ekonomik durgunluk ve krizler, demografik faktörler, işgücü politikalarının yetersizliği, eğitim politikalarının yetersizliği, asgari ücret uygulaması ve gençlere yönelik ücret politikaları sıralanabilir. Her ne kadar gençlerin işsizlik düzeyi mikro ve makro faktörlere dayandırılrsa da, genellikle işsizlik makro ekonomik göstergeler tarafından belirlenmektedir. Bazı ülkeler genç işsizliği düşük seviyelerde korumada diğer ülkelere göre daha başarılı olmuştur. İşsizliğin önemli sebeplerinden birisi olan eğitim sistemi ve verilen eğitimin düzeyi oldukça önemlidir. Ülkelerin eğitim sistemlerinde ciddi yapılanmalar oluşturmaları sayesinde genç işsizlik oranlarında önemli ve sürdürülebilir bir azalmayı sağlayabilecekleridir. Birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede; bireyin almış olduğu eğitimin düzeyi genç işsizlik oranlarını etkilemektedir.

TABLO 5. Genç işsizliğin yüksek olmasının nedenleri

	TALEP YÖNÜ	ARZ YÖNÜ
MEVCUT İŞLER	Ekonomik koşullar nedeniyle gençlere yönelik olan işlerin azlığı	Düşük ücretli işlerin varlığı
ÜCRETLER	Asgari ücret uygulaması, düşük düzeyli işlerin sayısının azalması	Gençlerin gerçekçi olmayan ücret taleplerinin varlığı
MOBİLİTE	Kısa süreli geçici işlerin yüksek işsizlik oranının temelini oluşturması	Genç işçilerin yüksek bir mobiliteye sahip olması
TUTUMLAR	Gelecek beklentisi yüksek işlerin gençler tarafından talep edilmesi.	Cari ücret düzeyinde gençlerin boş zamanı tercih etmesi
NİTELİKLER	Niteliklerin çalışırken kazanılması	Gençlerde eğitim ve tecrübe eksikliğinin varlığı
GENÇ NÜFUSUN HIZLI ARTIŞI	İş piyasasının gençler için mevsimlik işler gibi birçok yeni iş üretebilmesi.	Genç nüfusun hızlı artması
ALTERNATİF İŞLER	Gençlerin alternatif başka faaliyetlerinden yüksek gelir elde edebilmesi	

Kaynak: GÜNDOĞAN, Naci , Genç İşsizliği ve Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 69.

Ekonomide toplam talep düzeyinin düşmesi genel işsizlik seviyesinin artmasına ve benzer biçimde genç işsizliğin de etkilenmesine yol açar. Genç işsizliğin toplam talepteki değişmelere karşı görece olarak daha duyarlı olmasının birçok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerden bazıları şunlardır: İşverenler, işçi çıkarmalarda bir seçim yapmaları gerektiğinde, genç işçiler bu seçimde ilk sıralarda yer alırlar. Bunun çeşitli nedenleri vardır: Birincisi; gençleri işten çıkarmanın işveren açısından fırsat maliyeti yetişkin işçilere göre daha düşük olacaktır. Tecrübesiz olmaları ve kendilerine yapılan meslek içi eğitim yatırımının genelde düşük olması bunda önemli bir rol oynayacaktır. Ayrıca işten çıkarma tazminatlarının işçinin hizmet süresi ile orantılı olması, gençlerin işten çıkarmalarda ilk sıralarda yer almalarına neden olur.

ÖĞRENCİLERİN ÖNERİLERİ

- 1) Üniversitelerin eğitim süresince staj sürelerini çok daha uzun tutmalı, bu süreç sadece son sınıfta değil eğitim süresinin ilk yılından son yılına kadar aralıklı olarak sürmelidir. İş hayatında öncelik olarak deneyim gerektiren bölümlerde zorunlu staj uygulaması yapılmalı, öğrencilere staj imkanı verilmeli ve bu süreç içerisinde üniversiteleri tarafından izlenmelidir. Zorunlu stajı bulunan öğrenciler staj yeri bulma noktasında zorluk çekmektedirler. Kamu ve özel sektör iş birliği içerisinde öğrenciler bu konuda yönlendirilmelidir.
- 2) Küçük şehirlerdeki üniversiteler ekonomik bir kapı olarak görülmemelidir. Bu üniversiteler hem küçük şehirlerin dokusuna hem de şehrin imkanlarının kısıtlı olması sebebiyle öğrencilerin eğitim hayatlarına zarar vermektedir. Bu üniversitelerin büyük şehirlerdeki üniversitelere bağlanabilir.
- 3) Üniversitelerde öğrenci işleri daire başkanlıkları öğrencilerle daha koordineli çalışmalıdır. Ders seçimi, burs ve benzeri konularda öğrencilerin okullarında sorunlarıyla ilgili muhatap bulmakta zorluk çektikleri görülmektedir.
- 4) Ülkemizde çok fazla küçük çapta üniversitelerin açılması bazı alanlarda yetersiz ekipman ile zorunlu eğitimi beraberinde getirmiştir. Örneğin; taşra bölgelerindeki üniversitelerin sinema bölümlerinde bir sinema salonu, kurgu atölyesi bile bulunmamaktadır. Dolayısıyla pek çok bölümdeki öğrenci alanıyla ilgili bilgilere sadece teorik olarak ulaşabilmekte ve mezuniyet sonrasında mesleki donanım edinemedikleri için iş bulma noktasında zorlanmaktadır.
- 5) Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim modeli uygulanan ülkemizde, her öğrencinin internete erişim imkanı eşit değildir. Köy, mezra ve benzeri yerlerde ikamet eden öğrenciler için üniversiteler yapıcı alternatif çözümler bulmalıdır.
- 6) Online eğitim sisteminde öğrenciler ve öğretmenler zorlu bir süreç olmuştur. Tekrarlanan aksaklıklar sebebiyle verilen eğitimde gerek öğretmenlerin gerek öğrencilerin yaşadığı teknik problemlerden kaynaklı eğitimin verimi azalmıştır. Eğitimde etkileşimin ve kalitenin artırılması adına sınıf sayısı azaltılmalıdır.
- 7) Gençlerin farklı kültürleri tanımaları, dil yeterliliklerini geliştirmeleri adına yurt dışı programları arttırılmalı ve özellikle imkanı kısıtlı şehirlerdeki öğrencilerin Avrupa birliği projeleriyle desteklenmesine öncelik verilmelidir. Üniversitelerin öğrenci değişim programı konusunda daha fazla yabancı okul ile anlaşma yapması talep edilmektedir.
- 8) Üniversitelerde bulunan bürokrasi öğrenciyle yönetim arasında iletişimi zorlaştırmaktadır. Çoğu öğrenci bağlı bulunduğu üniversitedeki üst kademe idarecilere ulaşmakta güçlük çekmektedir. Bu noktada üniversite rektörleri, dekanlar, bölüm başkanları, daha sık periyotlarda öğrencilerle bir araya gelerek diyalog kurabilecekleri etkinliklere katılmalıdırlar.
- 9) Üniversiteye girişlerde alınan sınav ücretlerinin sürekli olarak artması öğrencilerin sınavlara girme şansını azaltmaktadır. ÖSYM tarafından alınan bu sınav ücretleri makul fiyatlara düşürülmelidir.

- 10)** Üniversitelerde yapılan sınavların zorlayıcı ve bilgi ölçmekte nerdeyse hiç faydası olmayan sınavlar yerine, öğrencileri araştırmaya teşvik edecek ödevler halinde verilmelidir.
- 11)** Üniversitelerde ders dışında daha fazla sportif, sosyal, kültürel ve bilimsel etkinliklerin arttırılmalıdır.
- 12)** T tipi bir insan olabilmek ve eğitimcilerin donanımlı öğrenci yetiştirebilmesi adına dersler haricinde öğretmen-öğrenci diyalog dersleri yapılmalıdır.
- 13)** Gelecek kaygısı yaşayan ve kariyer anlamında kararsızlıklar içerisinde olan öğrenciler için üniversitelerde uzmanlar tarafından daha fazla seminerler verilmeli ve psikolojik destek sağlanmalıdır.
- 14)** Üniversitelerdeki bazı bölümlerin kontenjanlarının çok yüksek olması; hem bu bölümlerdeki eğitim kalitesini düşürmekte hem de mezunların istihdam alanının kısıtlı kalmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla bölümlerdeki öğrenci kontenjanları o bölümün iş bulma istatistikleri göz önüne alınarak oluşturulmalıdır.
- 15)** Öğrencilerin fikir ve ufuk dünyalarının gelişmesi adına üniversitelerde daha fazla konferans, seminer, panel gibi etkinlikler organize edilmelidir.
- 16)** Meslek yasası, alan dışı öğrencilerin meslek sahibi olması saplanmalıdır.
- 17)** Her üniversitede kariyer merkezleri oluşturulmalıdır, öğrenciler bölümleriyle ilgili çalışma alanlarını iyi kavramalı ve mesleklerine hazırlanmalıdırlar.
- 18)** Yeni mezun öğrencilerin iş başvurularında tecrübe aranması nedeniyle diplomalı işsizlik oranı günbegün artmaktadır. Kamu ve özel sektörde işe alımlarda en az %30 oranında işe alım oranı zorunlu hale getirilmelidir.
- 19)** Üniversitelerde yarı zamanlı öğrenci uygulamasındaki öğrenci kontenjanlarının arttırılması ve seçim süreçlerinde şeffaf olunması gerekmektedir.
- 20)** Uzaktan eğitim süresince diğer öğrencilerle aynı eğitim almalarına rağmen ikinci öğretim öğrencileri harç ücreti ödemek zorunda bırakılmıştır. Öğrenciler, harç ödemelerinin bu süreçte ertelenmesini talep etmektedir.
- 21)** Hizmet süresi dolmuş akademisyenler; eğitim kalitesini arttırmak ve gelecek yeni kadrolara yer açılması adına danışma kurulu olarak devam etmelidir.
- 22)** Üniversitelerde yüksek lisans, doktora yapmak isteyen öğrencilerin girecekleri sınavlardaki eşitsizlik probleminin çözülmesi adına akademik kadroya adalet duygusu yüksek, liyakat sahibi akademisyenler getirilmelidir. Bu yapılacak adım ile akademinin kalitesi arttırılmalıdır.
- 23)** Üniversitelerde verilen seçmeli derslerin zorunlu seçmeli ders olarak değil; öğrencilerin kendi ilgi alanlarına göre seçebilecekleri ve zevkle takip edebilecekleri şekilde normal seçmeli ders olarak sunulmalıdır.
- 24)** Yetenek sınavıyla alım yapan bölümlerin puan ve yetenek sınavı eşit şekilde değil, yetenek sınavlarının sonuçları ağırlıklı alım yapılmalıdır. Bu bölümlerde puan ağırlıklı alım yapıldığının düşünülmesi bölümlerin niteliğini düşürmektedir. Ayrıca yetenek sınavlarında istenen gereksinimlerin tercih edilen bölümle ilgili olması gerekmektedir.

SOSYAL DİYALOG İLE KARIYER 4.0 PROJESİ

Proje Türü: Erasmus+ KA347 Gençler ve Politika Yapıcılar Arasında Sosyal Diyalog

Proje Adı: Sosyal Diyalog İle Kariyer 4.0

Proje Sahibi: Esnaf ve Sanatkarlar Derneği

Proje Paydaşları: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Altındağ Belediyesi

Katılımcı Profili: 18-30 yaş arası 40 genç

Proje Tanımı

Üniversiteler, öğrencilerine iş fırsatları tanıyacak olanaklar sağlayamaması ve onların gerçek hayatla bağlantı kuramadıkları yetersiz eğitim vermeleri gerekçesiyle sıklıkla eleştirilmektedir. Bizler de buradan hareketle üniversitelerin gençleri işgücü piyasasına uygun olarak yetiştirebilmesi adına neler yapılabileceğini bir politika belgesiyle ortaya koymayı hedeflemekteyiz. Bunun için üniversitelerin ilgili bölümleri, YÖK, MEB, T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı Eğitim Merkezi, İŞKUR, KOSGEB, İş dünyasından Yöneticiler, STK'lar ve öğrencilerle birlikte çalışılacaktır.

Bu hedefimizin yanı sıra; üniversitelerin öğrencileri kariyer günleri, staj programları gibi politikalarla ne derece desteklediğine ilişkin Türkiye genel raporu hazırlanması, projemizde yer alan eğitimler ve bireysel koçluk hizmetler ile iş arama süreçlerine katkıda bulunmak, yeni beceriler kazandırmak, Erasmus Plus Programı'ndan ve sunduğu fırsatlardan haberdar etmek, daha fazla kişinin programdan yararlanmasını sağlamak, kültürel değişimi sağlamak, ayrımcılık ve önyargının önüne geçmek, gençlerin CV'lerine katkıda bulunmak ve imkanı kısıtlı gençlere fırsat eşitliği sunmak da amaçlarımız arasındadır.

Bu hedefleri gerçekleştirmek adına ise; dünyada ve ülkemizdeki genç işsizliğinin geldiği son durumu temel alan bilgilendirmeler yapılacak, üniversitelerin bu süreçteki rollerinin incelendiği paneller düzenlenecek, politika belgesinin ne olduğu ve nasıl hazırlanacağı anlatılacak, katılımcılar üniversitelerin öğrencilerini iş gücü piyasasına nasıl hazırladığına ilişkin araştırmalar yürütecek, raporlamalar yapacak, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Eğitim Uzmanları ve Yaşam Koçlarından birebir koçluk seansları alarak hitabet, müzakere, CV hazırlama, sosyal beceriler konularında gelişecek ve iş bulma süreçlerine daha aktif katılım gösterecektir. Son olarak hazırlanan politika belgesi zirve toplantısında karar verici mercilerle istişare edilecek ve karar verici merciler ile gençlerin diyaloga geçmesi sağlanacaktır.

Faaliyetler

Türkiye' nin 7 bölgesinden toplam 40 genç ile Ankara' da projenin başında, ortasında ve sonunda toplam 3 kez 4 gün süren kamplar gerçekleştirilmiştir. Kamplarda bilgilendirici aktivitelerin yanı sıra sosyal ve kültürel faaliyetlere de yer verilecektir. Katılımcıların tüm masrafları projeden karşılanmıştır. Bu politika belgesi katılımcı gençler ile beraber hazırlanmıştır.

Özet olarak şu faaliyetler gerçekleştirilmiştir; Seminer, Panel, Koçluk Eğitimi, Kariyer Danışmanlığı, Anket Çalışması, Ülkemizin Kariyer Grafiğinin Oluşturulması, İzleme Çalışmaları, Politika Belgesi Oluşturulması, Ankara Gezisi, İkramlar ve Promosyonlar, Sorun Tespiti ve Raporlama Çalışması, Zirve ve Katılımcılara Youthpass Sertifikası.